

פרוטוקול מס' 84/8

מישיבת ועדת הכספים
שהתקיימה ביום ב', ז' בסיון תשי"ח - 26.5.58 בשעה 10.45.

השתתפו: י. גורי - יו"ר
י. בדר
י. חזני
ש. לויין
ז. סוזייב
מ. קלמר
מ. קרגמן

מוזמנים: ש. סורוקר - משרד האוצר
ה' קיטרון - משרד השפטים
ש. בזק - מזכיר הוועדה

סדר-היום: תקציב מטבע-חוץ.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גורי:

ש. סורוקר:
התמונה שנסייתי לצייר מבחינת מקורות ההתפתחות של המשק כפי שהם משתקפים בתקציבים של מטבע החוץ, אינה יכולה להיות שלמה, עד שתצטרף אליה מערכת הכללית של החשבונות הלאומיים, ונוכל למצוא בה את המצב גם בלירות וגם בדולרים, על צורת השימוש של מטבע החוץ שהמשק השתמש בה. אני יודע שבנק ישראל, במחלקת המחקר שלו, מנסה יחד עם מרכז פאלק להגיע לחשבונות הלאומיים והתפתחותם משנת 1952 בערכים ריאליים, ולמידת הקשר של השתלבותם בתקציבי הממשלה הרגילים ובמטבע חוץ, מאזן התשלומים וכל הכרוך בזה. אלה הן בעיות מסובכות.

מבחינת מה שהמדינה קיבלה במטבע חוץ בעשר שנות קיומה, הרי זה 2.5-2.6 מיליארד דולר. אולי על-ידי סטטיסטיקה יותר מדוייקת של כל מה שכל יהודי הכניס ארצה, אפשר היה להוסיף על זה משהו. אם לא נכנס לניתוח ההשקעות - ודבר זה צריך לבוא לביטוי בגידול ההכנסה הלאומית - אלא נבחון את ההשקעות מבחינת מה שהמשק השקיע במונחים ריאליים באותה תקופה, הרי המשק השקיע פחות או יותר את הסכום הזה במשך התקופה הזאת. כמובן, זה כולל השקעה רצינית ביותר בבטחון. כלומר, מה שקיבלנו מבחוץ - המשק השקיע, נומינאלית וריאלית. וזה אומר כי המשק לא חסך לשם השקעה. כל מה שעשינו לשם השקעה, עשינו בכספי חוץ. וזהו תמונה די עגומה. אסור לנו לשכוח גם שהיה עלינו לקלוט כ-900 אלף יהודים שבאו הנה, וכן את הריבוי הטבעי, כלומר, גידול באוכלוסיה מ-600 אלף ל-2 מיליון נפש.

הסנדנציה המשתקפת מצביעה על כך ששורש הבעיה נעוץ ברמת התצרוכת. לגבי מדינות שנמצאו במצב כשלנו, בשלבי קליטה ובנין, בדרך כלל מקובל שככל שמאזן התשלומים שלילי יותר, היכולת להבריא את המשק גדולה יותר ומהירה יותר. אבל זה מותנה בכך שמשקיעים את הכספים האלה. אך על כל הבעיות האלה אפשר יהיה לדון ביהודיסודיות לאחר שיוכח המחקר של בנק ישראל בענין זה.

היו"ר י. גורי:
לאחר שהסקר יסתיים ויוגש לציבור, האם יהיו לנו נתונים שאפשרו הכרעה בויכוח המפנהל בשאלה מהו הסכום שהשתמשנו בו למטרות הישירות אשר לשמן נועדו הכספים שקיבלנו מבחוץ - פיתוח וקליטה עליה - ומהו הסכום שהשתמשנו בו לא למטרות אלה אלא כדי להעלות את רמת הצריכה ורמת החיים?

ש. סורוקר: זה בהכרח יבוא, אם כי זו איננה מטרת המחקר.

מר בדר שאל באיזו צורה אנחנו אומדים את ההכנסה ואת ההוצאה. לגבי ההכנסה, הרי אם אין לנו דולרים, אין אנחנו יכולים לפנות לבנק ישראל. ואנחנו אומדים את ההכנסה לאחר שיש, בידינו מערכת די רצינית של נתונים ועובדות, גם מן העבר וגם ממה שאנחנו יודעים ומקווים לגבי העתיד. ואנחנו די זהירים בהערכת הסכומים. בעמ' 3 באומדן ההכנסות נראה שאת היצוא והיצוא הסמוי אנחנו בונים על שני נתונים: על ההכנסה בשנה האחרונה והתפתחות המגמות בשווקים מבחינת כושר עמידתנו במכירת סחורות בחו"ל. בדברי ההסבר בעמ' 14-24 תופלו למצוא ביסוס לחישוב זה לגבי כל מוצר ומוצר. מאחר שאנחנו קושרים בענין זה את היבוא עבור ייצוא, זה משמש מבחן לכמויות של היצוא. לגבי הסעיף של העברות הון ופיצויים, הרי ההערכה מבוססת על ידיעות שיש לנו, ואנחנו מקווים שהסכום יהיה עוד יותר גדול. אשר לסעיפים הנוגעים להסכמים בין-ממשלתיים, הרי השללונים מובטחים, גם המלווה מ"אקזים" מובטח, ובמידה שלא נקבל אותו, יש לנו רזרבה של 22 מיליון, אשר אז תקטן באופן אוטומטי.

לגבי ההוצאה התמונה היא הרבה יותר מעשית ועניינית. אין זה נכון שאי-אשר להגיע לנורמות של תצרוכת גם בכותנה וגם בבגדים. יש סטטיסטיקה די מדוייקת היום על הייצור ועל תנועת הסחורות, ויש ידיעות אישיות מודדים כינלאומיים על מגמות ההתפתחות של התצרוכת הזאת.

בכל סעיפי ההוצאה פרט לפרט לסעיפים שאינם נתנים למדידה ברורה ומדוייקת, כמו תנועת האניות - בכל סעיפי ההוצאה בהם התצרוכת ברורה ובולטת, יש לנו ויכוח עם הרשויות המוסמכות, עם המשרדים, בגלל מגמתנו להוריד את כל אותן הסחורות אשר לדעתנו מיועדות לתצרוכת הבעיה כאן היא יותר קשה, מאחר שלא המשרד אלא המשק תובע זאת. למשל, שקים לאיסוף במקום שיש לנו אפשרות למדוד את הדברים, אנחנו מרכיבים את הסכומים על סמך כמויות, ובמידה שיש מגמה לירידה במחירים, אנחנו מרוויחים, אבל אם יש מגמה לעליה במחירים, אנחנו גם מפסידים, מאחר והחישוב מבוסס על כמויות.

לגבי המלאי, כאן יש מגמה הנובעת מהחלסת הממשלה. הממשלה קובעת איזה מלאי היא תושבת שהמדינה צריכה להחזיק, ובהתאם לכך אנחנו חייבים להגדיל או להקטין את המלאי.

כך הדבר לגבי כל פרט ופרט. לכל דבר יש הצדקה והמספרים ברורים.

ד"ר בדר שאל גם למה מיועדים הסכומים. נסינו לענות על כך בעמ' 36-37 של דברי ההסבר. נסינו לחלק את ההוצאות בתקציבי מטבע חוץ לפי אותן השנים שיש לנו עליהן ידיעה פחות או יותר טובה, כמה כל ענף במשק צריך וכמה כל ענף במשק השקיע במטבע חוץ.

מ. חזני: באותם הענפים שלגביהם מפעילים ליבראליזציה, מצד אחד מנסים להעלות את המכס, ואעפ"י כן הצריכה עולה, לפחות בינתיים היא עולה. איך אפשר כאן לקבוע מספרים? אם אתה פותח את הסכר, הרי למעשה אין בדעתך להקציב למצרכים אלה יותר מאשר בשנה שעברה.

ש. סורוקר: השיקול הכלכלי לפיקוח ולקיצוב הוא שבמחיר מסוים שקבעת אותו, הכמות המבוקשת עולה על הכמות המוצעת, ואז צריך לפקח על המחיר ולהקציב את הכמות הקטנה. כל המקרים שבהם נגשנו לליבראליזציה היו מקרים שבהם במחיר הנוכחי של הסחורה, הכמות המוצעת והכמות המבוקשת התקרבו למצב של איזון. במידה שחשבנו שבמחיר הקיים יש עדין פער בין ההיצע והביקוש,

ש. סוֹרוֹקֶר:

הלכנו בדרך של העלאת המחיר על-מנת לצמצם את התצרוכת. כמובן, זה בתנאי שהכוונה היא לליברליזציה מלאה. יש מצבם שבהם יש שיקולים לקיום חצי ליברליזציה. את התנאים המדויקים לק אינני מכיר, ואם הוועדה תרצה לשמוע על כך, כדאי היה להזמין את מר צור.

ד"ר בדר שאל גם מדוע הרשות המוסמכת אינה מופיעה בריכוז. היסוד אינו קושי לרשום זאת בריכוז מבחינת הויכוח שהדבר היה מעורר בין טכנות לסמכות, אלא שש בכך קושי טכני. לגבי כל פרט ופרט נאמנו בדיוק מי היא הרשות המוסמכת. אנחנו בניתנו את התקציב לפי מוצרים. למשל, בחקלאות. אבל יש מוצרים בחקלאות שלגביהם הקובע הוא משרד המסחר והתעשייה. בכל אופן, אין ויכוח לגבי כל סחורה וסחורה מי היא הרשות המוסמכת, בשעה שהדבר נרשם בתקציב מטבע-חוץ.

נשאלה שאלה לגבי ההפתחות באומדן התקציב ומשמעותן. אנחנו מנסים להציג את התקציב מבחינה כלכלית, מחולק בין תצרוכת, השקעות ושירותים, מתוך הסעיפים שאנחנו רושמים בשירותים, אנחנו מעריכים שכ-15 מיליון דולר יהיו על-חשבון תנועת סחורות והובלת סחורות, בהתאם למה שאנחנו יודעים. ובהתאם לק יש לקחת בחשבון את הנקודה הזאת בסעיף ההשקעות.

התקציב אצלנו בנוי על מספרי פ.א.ב.

ח"כ ספיר הדגיש כי החישוב האמתי מבחינה כלכלית צריך להיעשות לגבי הייצוא, על-ידי הבחינה של מידת הערך המוסף שיש בסחורות שאנחנו מייצאים. זה נכון. אבל אם אנחנו לוקחים את טבלאות המספרים ומנתחים אותם כפי שנסינו לעשות בפעם הקודמת, אנחנו יכולים לראות מהי ההתפתחות. נקח, למשל, את הטבלה בעמ' 82. אנחנו חושבים על הבעיה הזאת גם מבחינת הערך המוסף, אבל עד עכשיו יש מגמה ברורה של עליה בערך המוסף בגלל משקלו הרב של פרי ההדר בתוך התמונה. כמובן, כאשר התעשייה תיכנס ליצוא מוגבר, האחוז הכללי של הערך המוסף ירד, מאחר שאחוז הערך המוסף בתעשייה הוא יותר נמוך.

ח"כ ספיר נצטטה להגיד כי מדברי השומע הנימה של: שבו במנוחה, המצב שפיר. אם אמרתי את הדברים בצורה הזאת, עלי לבקש סליחה. אני פשוט נסיתי לקרוא מספרים באופן אובייקטיבי, כפי שהם באים לביטוי בתקציב ובסטטיסטיקה לגבי מגמות ההתפתחות בתקציב מטבע חוץ.

בדבר אחד היתה שעות בהצגת העניין אצל ח"כ ספיר, בקשר עם התפוקה במפעלי הממשלה. אם הביקורת היא על כך שאין מוצאים את המפעלים האלה בתקציב במידה מספקת - אין זה הזמן ואין זה המקום להתווכח על כך. אבל דבר אחד צריך לזכור כשאנחנו מדברים על ייצוא: במשך עשר השנים האחרונות המגמה היתה בראש וראשונה חסכון ביבוא - וזה פותו דבר כמו הגברת הייצוא. ולכן אם רואים שביה"ח"ר דשנים וחמרים חימיים מופיע כאן במספרים קטנים ביותר, אין לשכוח את העובדה שהוא מייצר היום את הזבלים החימיים הדרושים לתצרוכת מקומית, ואם לוקחים את הנתונים מלפני מספר שנים, רואים שבסעיף זה היתה הוצאה גדולה ליבוא, ז"א, יש חסכון במטבע חוץ. אילו היתה, יחד עם הטבלה המראה את התפתחות הייצוא, גם טבלה המראה את התפתחות החסכון ביבוא על-ידי ייצוא לתצרוכת מקומית, אפשר היה לסיק בעניין זה מסקנות יותר נכונות. אם כי יכולה להיות דעה שגם זה אינו מספיק. דוגמה חשובה לחסכון מסוג זה הוא החסכון הנובע מהעבת הדלק על-ידי צינור הנפט, חסכון שהגיע ל-13 מיליון דולר ביחס לאותה כמות, לו היינו צריכים להביאה כדרכים אחרות.

אנחנו מנסים לעקוב אחר מה שנעשה בלירות שמקבלים מקבלי הפיצויים מגרמניה. אני חושב שגם בנק ישראל, בדו"ח השנתי שלו, מנסה לבדוק מה מקבל המשק כתמורה לפיצויים האישיים. אם כוונתו של מר ספיר היתה לבל בעניין זה מחקר ברור - אנסה להתעניין בכך ולהמציא את החומר.

ש. סרוקר:

יש שאלה מה דרוש כדי לצמצם את הפער בין היבוא והיצוא, כדי לצמצם את הגרעון במאזן המסחרי. זה קשה להגיד. אם השואל שאל את השאלה מבחינה כלכלית, אני חושב שכל אחד יודע את החשובה, והיא, בראש וראשונה: צמצום התצרוכת. איך עושים זאת - זוהי בעיה שעליה יכולים להיות חילוקי דעות. לכני הרבה שנים היה פה כלמלך שכאשר שאלו את דעתו, הוא אמר: מבחינה רפואית הפציינט צריך היה למות לפני הרבה שנים, אני רק אינני יודע איך הוא חי. מבחינה תיאורטית יש הרבה מה לעשות. אבל מאחר שהכלכלה אינה עוסקת במשהו תיאורטי אלא בכני-אדם, הרי שהתשובה הכלכלית אולי אינה נותנת כאן את התמונה המלאה. וזה כבר ענין להשקפה, השייכת לויכוח ליד השולחן הזה: איך עושים זאת, איך מורידים את התצרוכת ואיך משקיעים יותר.

אני חושב שלמר איך ב כהן נתתי תשובה בדבר שיטת הישוב ההוצאות.

מר כהן שאל גם כיצד נקבעות ההוצאות בייבוא לשם ייצוא. כשם שאנחנו בודקים את ההוצאות לגבי כל פרט ופרט בסעיפי ההוצאה הרגילים, כך נעשה הדבר גם לגבי הייבוא לשם ייצוא. אנחנו אומדים את הייצוא המשוער לשנה הקרובה, ומחוך כך - באיזו מידה הוא ישפיע על מקורות מסויימים, ואת זאת אנחנו מצרפים לצד ההוצאה. אני חושב שאכשיו אנחנו יודעים הרבה יותר מאשר ידענו לפני שנה לגבי המיבנה המדויק של המרכיבים של אותו ייצוא, מהו הערך המוסף וכו'. כדי להגיע למיבנה מדויק של הדבר, אנחנו זקוקים לכך שהתעשייה שלנו והממשק שלנו יהיו בנויים על שיטות מפותחות יותר של תמחיר. אבל אפשר לאמר שבדרך כלל הבריקות והידיעה בשטח זה התקדמו במידה ניכרת. ואני מוכרח לציין, מתוך מגע שיש לי עם אנשי תעשייה ויצואנים, שהמתקרים האלה על בדיקת הערך המוסף תרמו הרבה מאד גם לדרך המחשבה שלהם.

נשאלו שאלות על-ידי מר דיין על מצבת התשלומים בשנים הבאות. אין זה נכון שהדבר אינו חייב להדאיג אותנו ושנחנו יכולים לשבת בשקט. החוב המטבע חוץ והצורך לפרוע אותו, זהו עול כבד ורציני, גם לגבי החלק של מלווה העצמאות והפיתוח וגם לגבי החלק שאנחנו חייבים לאחרים. אין אנחנו חושבים שאפשר להתיחס בקלות ראש להתחייבויות שנתנו ליהודים. אנחנו הצגנו את הדבר בצורת "עסק", אולי פחות טוב מצורות אחרות של עסק בארה"ב. ואנחנו עומדים יפה בתשלומים ואנחנו מקווים לעמוד בהם. ואם בשנת 1963 צריכים לבוא התשלומים הכבדים, בסביבות 20-30 מיליון דולר לשנה, הרי ישנן כבר מחשבות בכיוונים שונים, איך להקל על התשלום הזה. אנחנו פוידים מדי שנה בין 10-11 מיליון דולר בממוצע, אגרות משני הסוגים, על-ידי המרתן בלירות ישראליות לצרכי השקעה ולצרכים אחרים של אנשים אלה בארץ. אבל אין אנחנו יושבים באי-דאגה מבחינת התמונה הכללית של החובות. גם גלגול של חובות אינה בעיה כל כך קלה. הבעיה קשורה גם כן באיזו מידה אנחנו מצליחים לחלק את החוב לחוב לזמן ארוך, בינוני וקצר. אין להגיד שהדבר אינו מדאיג אותנו. אנחנו משתדלים לדאוג לכך, עד כמה שאנחנו יכולים. כי אין לנו מגמה שהממשק יחדל מהתפתחות, כלומר, שביום בהיר נגיד: פיתוח פחות חשוב מתשלום חובות, נשלם חובות ונפסיק את הפיתוח. אנחנו מעוניינים לשמור על ההתחייבויות, אבל לא מעל למה שאנחנו יכולים לקבל על עצמנו מבלי לפגוע בפיתוח. כי השאלה איננה מהו החוב לגולגולת, והשאלה אינה גם באיזו מידה ניתן לטרוח חובות במדיניות הפיסקאלית של הממשלה.

היו"ר י. גורי: אמרת שיש מחשבות שונות כיצד לשלם זאת.

ש. סרוקר:

אם יגידו לבעלי אגרות החוב שהתשלום עבור האגרות יהיה באגרות חדשות, אני חושב שבכך לא מילאנו את חובתנו. אבל אם תכוא הצהרה שאפשר לקבל תמורת האגרות במזומנים, אבל יחד עם זאת ניתנת אלטרנטיבה להמירן באגרות כאלה וכאלה הנותנות תנאים כאלה וכאלה, אני חושב שעל-ידי

ש. סרוקר:

בכיוון אחר. באשר לחובות בינלאומיים עד עכשיו לא היתה לנו מגמה אחרת, ואין אנחנו חושבים על מגמה אחרת, מפני שאנחנו רוצים להגדיל את החוב שלנו למיליארד דולר, כדי שנוכל להשקיע את הכסף הזה כאן, כי זה עתידנו.

אשר לירידת התצרוכת. אני חושב שהתצרוכת היא אכן הנגף הרצינית ביותר. הדבר קשור בכולנו. ממדי התצרוכת הם פנטסטיים. לדעתי, בשטח זה המצב איננו אופטימי. יכול להיות שצריכה להיות סלקציה יותר גדולה או צורה אחרת של סיפול בשאלה, אבל על כך אינני רוצה לדבר.

אשר לעליית הייצור, בזה אנחנו רואים את כל עתידנו. ובמידה שנצליח לפתח את המגמה הזאת, נקבל את ההכנסות שציינו. במידה שלא נצליח בכך, לא נצליח להשיג את ההכנסות האלה.

מר בדר שאל היכן היבוא ללא תשלום. זה חוסל. במידה שזה קיים, זה חפצי עולים, וזה נכלל בהעברות, ורק במידה שזה סחורה רצינית.

ז. סוזיב:

לו חיינו מתרגמים את הנפח הפיזי של הסחורות שהובאו בשנה שעברה למחירים של השנה, האם היה התקציב גדל ב-18 מיליון דולר בלבד, כפי שאני קורא פה? אני רואה שהחסכון בדלק הוא 16 מיליון דולר ויש עוד חסכון של 5 מיליון דולר מירידת מחירים עולמית. לפי מה שאנחנו קוראים בעתונות, מורגשת בעולם השנה ירידה שיטתית במחירים, לאורך כל החזית, במחירי חמרי גלם. נמחירי מוצרי מזון. אין זה מתקבל על דעתי שכל ההפרש הוא ב-5 מיליון דולר.

שאלה שניה: אתם ודאי עשיתם חשבון מה יכול להיות בעוד שנתיים שלוש. הייתי רוצה לדעת את החשבון הזה בגלל סעיף וסעיף, במזון, בחמרי גלם לתעשייה, בטכסטיל, בתעלה, במסכת, בעץ, בתחבורה. מפני שהורדת רמת החיים יכולה לבוא בשתי צורות. היא יכולה להיעשות בצורה אחת, שהיא קשה מאוד: אם אין לי כסף ואינני יכול להביא מצרכים מסויימים מחו"ל, אני צריך לחיות בלי זה. דרך שניה היא פחות מסוכנת: שאם אין לי, אבל אני יכול לייצר זאת בארץ, הרי הדבר יעלה לי יותר, ואז ההכנסות לא תהיינה כל כך גדולות ואז רמת החיים תרד. נקח לדוגמא שמנים. אם לא נוכל לייבא שמנים, נוכל לייצר זאת בארץ, למשל, מבושנים. זה יעלה יותר ביוקר. אז יאכלו קצת פחות. הורדת רמת חיים מסוג זה אינה מסכנת את קיום המדינה. ושאלתי היא אם יש אצלכם חומר כזה. ואני שואל גם אם אתם יודעים מהו המחיר להגיע לכך. האם עשיתם את החשבון לאן אנחנו יכולים להגיע בהקשנת הפער במאזן המסד?

היו"ר י. גורי:

בעמ' 30 יש סכום של 37 מיליון דולר, ומדובר פה על יבוא חמרים חקלאיים וכן על יבוא לשם ייצוא. האם יש קשר בין שני הסכומים האלה?

ש. סרוקר:

אם תקח את אומדן הייצוא, תמצא את כמות הייצוא שאנחנו חושבים לעשות בשנה הבאה. זה חלק מזה. צריך להוריד את 63 המיליון מה-130 מיליון דולר.

היו"ר י. גורי:

האם יהיה זה נכון אם אומר שכל התקציב הזה יש רק שלושה סכומים שמבטאים מדיניות של תקציב מצד מתכנני התקציב, וכל השאר הוא צילום של מצב מסויים? מדיניות כלכלית פירושה קביעת סולם עדיפות. וקביעת סולם עדיפות כזה כלולה רק בשנים שלושה סכומים אלה, המסתכמים ב-100 מיליון דולר בערך?

ש. סורוקר:

בפעם הקודמת - בישיבה לה לא היה נוסח
 מר סוזיב - נסיתי להרצות דוקא על
 השאלה שהוא עורר אותה: התפתחות התקציבים האלה בשנים הבאות.
 אני רצה להגיד משהו מאוד עקרוני, קודם כל לשאלה הטכנית של
 השנעת הנפח והנתונים הפיסיים. אנחנו עשינו את הניתוח הזה בעמ'
 34 בדברי ההסבר. הגידול בנפח בסחורות הוא ב-23 מיליון דולר.
 גידול האוכלוסיה הצריך גידול של 12 מיליון דולר. היצוא גדל
 והוא הצריך גידול של 11 מיליון דולר ביבוא. אלה הם שני הסעיפים
 שהביאו לגידול בנפח הסחורות המיובאות. ההשפעה במחירים באה
 לביטוי שני סעפים, בדלק - 13 מיליון דולר, ובהורדת מחירים
 ביולאומיים - ב-5 מיליון דולר. כך שהגידול בק הכל בסחורות
 באופן פיזי הוא ב-5 מיליון דולר, ביחס למערכת המחירים של
 השנה שעברה.

ז. סוזיב:

זה מאוד לא מתקבל על הדעת, שהורדת
 המחירים הבינלאומיים מסתכמת רק ב-5

מיליון דולר.

ש. סורוקר:

תקציב מטבע חוץ הוא תקציב להוצאת רשיונות
 יבוא. ז"א, אם בשנה העברה הוצאת רשיון
 יבוא לפלדה והפלדה באה השנה, היא אינה מופיעה בתקציב זה. למשל,
 בצינורות להשקאה היה לנו מלאי גדול מהשנה הקודמת, והשנה זה
 לא יופיע. במפעלי הפיתוח אין רואים כאן, למשל, את תחנת חיפה-2
 לחשמל. אך נוסף לכך יש כאן נימוק אחר: יש לנו חוזים קבועים
 שקושרים אותנו ואינם מאפשרים לנו להינות מירידת המחירים בשוק
 העולמי. כי הרי לא את הכל אנחנו יוצאים בדולרים חופשיים. בעמ'
 11 תוכלו למצוא איך לדעתנו מחולקות ההכנסות בין דולרים חופשיים
 בין מטבע החוץ הכא בהסכמים כבולים. וגם אותם הכספים הבאים בדולרים,
 חלקם צמוד להתחייבויות קודמות.

מ. חוני:

מה בנוגע לכמות הפיזית לנפש?

ש. סורוקר:

יש ירידה קטנה.

לשאלה הכללית של מר סוזיב: אנחנו מספלים
 עכשיו בהכנת חשבון נפש לשלוש שנים. הבעיה אינה כל כך סכימתית כפי
 שמר סוזיב מתאר אותה. לתמונה יש שני חלקים: יש תמונה מקרו-
 אקונומית, ויש תמונה מיקרו-אקונומית. התמונה המקרו-אקונומית
 שואפת לתת תשובות לשאלות שאתה כחבר הכנסת רוצה חשבה עליהן:
 מהי המגמה של הייצוא, של התפוקה הלאומית, של הרכב האוכלוסיה,
 של התפתחות האוכלוסיה, של רמת התצרוכת, של החסכון, של ההשקעה.
 כל הדברים האלה קשורים במערכת מסובכת של החשבונות הלאומיים,
 שאצלנו עדין אינה מעובדת בצורה שהיא צריכה להיות מעובדת. זה
 ענין של טכניקה וזמן. אח"כ יש המערכת המיקרו-אקונומית, ניתוח
 של פרוייקט. זאת ניסחה לעשות לשכת גאס. כל תכנית, כמו תכנית
 געתון הראשונה, התכנית לארבע שנים, אינה יכולה להיות מושלמת
 כל זמן שאינה בנויה במערכת שלמה. אין זה מספיק אם אני אומר
 שאני אומר את הייצור של זבלים חימיים לתמש שנים בכך וכך, עם
 ההתפתחות של העיבוד החקלאי. מפני שאינני יכול לקחת סתם שטח
 קרקע. אני צריך לדעת על סמך מה אני מניח שאני לרישית כזה וכזה.
 אני יכול להניח זאת רק אם בפרוייקט אחר סימנתי במקורות שלי
 את אותה כמות ההשקעה הדרושה לכך. ואם יש לי השטח, יש שאלה של
 נורמות, אבל זו הבעיה הקלה ביותר. אם אני אומר שהייצור גדל משנה
 לשנה ב-10%, יש בעיה של מרכיב יבוא, וצריך לנתח מהו מרכיב היבוא
 בכל קומפוננט שאליו אני רוצה להגיע. לדעתי, אחד הגורמים המגבילים
 ביותר שיהיו לנו בארץ מבחינת תעסוקה וייצוא יהיה הדולר-קומפוננט.
 אם רוצים לייצא, דרושים לשם כך דולרים. השאלה היא מהיכן לקחת את
 הדולרים האלה. גם אם אומרים שהאוכלוסיה תהיה גדולה יותר, צריך
 להניח משהו על ההרכב המקצועי. ואם מניחים שמספר מסוים יעבור
 לתעשייה, השאלה היא איך להשקיע את הסכומים הדרושים לכך. כל השאלות
 האלה אינן בלתי ניתנות לפתרון. זוהי שאלה שיכולה להיפתר באופן
 דוקני על-ידי המוח האלקטרוני. אבל עדין אתה חי במשק שיש בו

ש. סורוקר:

גורמים לא מדויקים אלא שהוא משתנה. לא שאין זה ניתן לפתרון. אנחנו משתדלים להגיע למגמות האלה. הזמנו מומחה בינלאומי מנורווגיה, ד"ר געתון חוזר מהשתלמות בחו"ל. פרופ' פטינקין נאזניסרטיטה ובפאלק עוסק בזה. כל זאת היא מערכת שבעוד שנתיים חתן תוצאות יותר מעשיות לגבי התחזיות של מה שיקרה במסק. אבל הלירות והדולרים קשורים יחד. אני מצטער שאינני יכול לתת תשובה רצינית, אבל אני מקווה שפעם נגיע לזה.

לשאלת היו"ר בקשר לעדיפויות בקביעת החקציב, המדיניות לפיה נקבע תקציב מטבע חוץ בדרך כלל חופפת למדיניות שקובעת את מערכת התקציבים הרגילים. עדיפות ניתנת להשקעה. זה מהווה 140 מיליון דולר. וזה קשור גם באפשרות של השקעה בלירות. מפני שבמידה שאין לך את הלירות, אין זה חשוב אם יש לך מטבע חוץ. לגבי השקעה, הקובע הוא מספר הלירות שיש לנו כדי להפעיל את ההשקעה. אין אנחנו רוצים להגיע לאבסורדים של ייצור תמורת 20 ל"י לדולר.

א. בהיר:
אבל אין זה אומר שיש לנו מטבע חוץ במידה מספקת, אילו היינו קובעים תכניות פיתוח יותר מורכבות.

ש. סורוקר:
אם המשק רוצה להשקיע יותר, הוא צורך פחות. זה מוכרח לבוא על חשבון צריכה. נכון שצריך להיזהר מהכללות.

מ. קרגמן:
אבל עובדה היא שאנחנו משקיעים פחות בחקלאות ובתעשייה.

ש. סורוקר:
לפני שנתיים עשינו קניה גדולה של טרקטורים באנגליה. לכן בשנה זו אינו מופיע הסכום המקביל, למרות שהטרקטורים יוסיפו להגיע. רשיון היבוא לא יינתן השנה. הוא כבר הוצא. מזה אי-אפשר לעמוד על מידת ההשקעה בחקלאות או במשק בכלל. ההשקעה נמצאת פחות או יותר על אותה רמה.

י. בדר:
החקציב הזה הוא התקדמות נוספת מבחינת הסדר הטוב. אם החקציב גדל או לא גדל, זאת נדע רק בסוף השנה. יהיה ודאי לחץ בכיוון זה. אני מניח שגם מדיניות הסובסידיות מביאה להגדלת היבוא.

בחקציב זה מופיעה הכנסה שלא תהיה עוד, 12 מיליון דולר תוספת שירותים, הכנסה מיצוא סמוי. אני מבין שהסכום הזה כולו או בחלקו העיקרי קשור בשנת העשור, ואין לשכוח שענין הדלק יצר רזרבה בתקציב. אני רוצה לקוות שזה חסכון שיחזור בשנים הבאות. יש בעיה של חסכון כתוצאה מהורדת המחירים העולמיים. אם לקחת בחשבון את כל הגומים, נדמה לי ששנה זו מבחינה כלכלית היא שנה נוחה באופן יוצא מן הכלל. וזה מוכרח לעורר דאגות למצב תשלומי החוץ של המדינה בתנאים אחרים, אשר יכולים להיות בעוד שנה או שנתיים או אפילו בעוד כמה חדשים. במצב כזה הייתי חושב ששנה זו אופיה צריך להיות יצירת רזרבות ניכרות במטבע חוץ. ואני חושב שיש הסכמה כללית שהרזרבות השנה הן בלתי מספיקות. (והרי המצב במטבע חוץ היה אחת הסיבות לנסיגה מסיני). לעומת זאת אני חושב שהחובות צריכים לצדול.

כאן יש בעיה שקוראים לה "בלי". מר קפלן המנוח היה אמן לחשבונות כאלה. אני מבין שבלי מלווה הפיתוח לא יגדלו החובות. אבל אני חושב שצריך להתיחס אל הבעיה הזאת בלי "בלי". ומבחינה זו יעלו החובות במטבע חוץ גם בשנה זו, במקום שיעלו הרזרבות.

י. בדר:

וסיבה אחת בולטת לכך: בסעיף 05, בהכנסות: העברות הון ומתנות - 13 מיליון דולר. ז"א, זו כל השקעת ההון הפרטית, כל העברת הון יהודי ארצה, ואם להוריד 3 מיליון דולר שאני חושב שמגיעים כמתנות, הרי נשארים 10 מיליון דולר.

ש. סורוקר: באותו הגיון אתה יכול לראות את ההעברה של ה"בונד'ס" כהשקעה בארץ.

י. בדר: אני מדבר על העברת הון, וזה רק 10 מיליון דולר. מי אשם? למה זה כך? זה ידוע וברור. וכאן עקב אכילס של המציאות שלנו.

א. בהיר: התקציב הזה אינו מספיק לקליטה יצרנית של העולים שקיבלנו בשנת הכספים הקודמת. נוספו לנו בערך כ-35 אלף דורשי עבודה. ואם נניח - ואין על כך ויכוח - שדרושים בממוצע 25 אלף דולר לקליטת מפרנס, אז היו דרושים לנו כ-825 מיליון דולר. מזה יש לנו רק 140 מיליון דולר. אפשר להוסיף לזה את החסכון הפרטי - ויש ויכוחים על הבעיה הזאת.

ש. סורוקר: אנחנו חושבים שזה בין 5%-7% מק כל המקורות העומדים לרשות המשק.

א. בהיר: ז"א, בין 110 ל-150 מיליון ל"י, ז"א עוד 100 מיליון דולר.

ש. סורוקר: אבל חלק מן החסכון הולך לקניית הדו לרים האלו.

א. בהיר: ז"א, זה מהווה פחות מן החצי מהסכום הדרוש לנו להשקעות, כדי לקלוט את אותו מספר המפרנסים שנוספו בארץ במשך השנה שעברה. ומאחר שכך, הבעיה איננה מה הם החובות. לו הייתי רואה אשרות להגדיל את החובות, לא הייתי מהסס לעשות זאת. יש רק בעיה איך להקטין את ההוצאות השוטפות כדי להגדיל את ההשקעות, ועל-ידי כך לאפשר קליטה יותר גדולה של אותו כוח אדם שאנחנו צריכים לקלוט אותו. ברור לי שהשנה הזאת יש לנו גרעון של 300-400 מיליון דולר לקליטה היצרנית של העליה שהגיעה ארצה יחד עם הגידול הפנימי. נשאלת השאלה אם אפשר את הפער הזה לכסות על-ידי יבוא הון פרטי. הבעיה היא אם אפשר בתקציב מטבע הנוף להגדיל את אותו החלק ההולך להשקעות, החלק היצרני. לדעתי, אפשר לעשות זאת בשלוש דרכים: (א) על-ידי הגדלת הייצור בארץ כדי להקטין את היבוא לשם צריכה - ובענין זה אני חושב שאין אנחנו עושים מספיק; (ב) על-ידי הגדלת הערך המוסף של הייצוא; (ג) על-ידי הגדלת מקורות ההון העומדים לרשות ההשקעות לשם קליטה.

אבל אם אתם מבטיחים לנו שתוך שנתיים אפשר יהיה לראות כיצד לעשות את הדברים - זה היה רצוי מאוד.